

Motion till riksdagen 2021/22:2612

av **Ali Esbati m.fl. (V)**

Aktiv arbetsmarknadspolitik

---

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3 Inledning.....	2
4 Bakgrund	3
5 Arbetsförmedlingen.....	4
5.1 Arbetsförmedlingens uppdrag	4
5.2 En myndighet i förändring.....	5
5.3 En myndighet i kris.....	5
5.4 Stoppa nedmonteringen och privatiseringen av Arbetsförmedlingen	6
5.5 Vänsterpartiets förslag för en bättre fungerande Arbetsförmedling.....	7
5.5.1 Arbetsförmedlingen bör prioritera dem som står längst från arbetsmarknaden	7
5.5.2 Förstärk Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag – anställ mer personal och säkerställ lokal närvaro i hela landet.....	8
5.5.3 Ge Arbetsförmedlingen verktyg att anvisa fler arbetslösa till utbildning	9
5.5.4 Avskaffa nuvarande system med aktivitetsrapporter	9
5.5.5 Inrätta särskilda arbetsförmedlingskontor med fokus på långtidsarbetslösa	10
6 Mer utbildning i arbetsmarknadspolitik.....	11
6.1 Arbetsmarknadsutbildning.....	12
6.2 Reguljär utbildning	13
7 Snabbspår	13
8 Subventionerade anställningar.....	14

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformeringen av Arbetsförmedlingen, som initierades mot bakgrund av januariavtalet, ska stoppas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen bör ändras i syfte att understryka att det är en prioriterad uppgift för myndigheten att tillhandahålla verksamma insatser för de som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen dels bör förtydliga uppdraget till Arbetsförmedlingen om att anvisa fler arbetslösa till arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning, dels bör införa enklare upphandlingsregler vid köp av utbildningstjänster och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen dels bör utvidga Arbetsförmedlingens anvisningsmöjligheter så att målgruppen som anvisas till reguljär utbildning med bibehållen ersättning breddas till att även gälla grupper utanför ramprogrammen, dels bör ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att genomföra utbildningsinsatserna tidigare under arbetslöshetsperioden och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det nuvarande systemet med aktivitetsrapporter bör avskaffas och ersättas med ett nytt system med mindre kvantitativt fokus på sökaktivitet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetsmarknadsutbildning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Arbetsförmedlingen bör ges möjlighet att bedriva arbetsmarknadsutbildning i egen regi, genomföra den tillsammans med kommuner och andra offentliga aktörer eller välja att använda utbildningar i det reguljära utbildningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen dels bör öka tillgången till kompletterande utbildning inom reguljär utbildning på alla utbildningsnivåer, dels bör tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur högskolans utbud kan bli mer tillgängligt för omställning och kompetensutveckling och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att öka tillgängligheten till snabbspår för nyanlända med utbildning eller erfarenhet inom bristyrken och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Coronapandemin har slagit hårt mot svensk ekonomi och arbetsmarknad. Under 2020 varslades rekordmånga om uppsägning, arbetslösheten steg kraftigt och antalet långtidsarbetslösa ökade i snabb takt. Under 2021 har utsikterna för svensk ekonomi och arbetsmarknad förbättrats, men återhämtningen är ojämn mellan näringsgrenar och grupper av

arbetslösa. De som redan innan krisen hade svårt att etablera sig på arbetsmarknaden har drabbats särskilt hårt.

I slutet av augusti var omkring 400 000 personer inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen. Det är närmare 76 000 personer färre än motsvarande period förra året. Arbetslösheten har därmed minskat från 9,1 procent till 7,7 procent på ett år. Samtidigt som antalet arbetslösa minskar är långtidsarbetslösheten fortsatt mycket hög. Närmare hälften av de inskrivna på Arbetsförmedlingen, 188 000 personer, är långtidsarbetslösa och har därmed varit utan arbete i 12 månader eller mer. Fler än hälften av de långtidsarbetslösa har varit arbetslösa två år eller längre (Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik för augusti 2021). Arbetsförmedlingen bedömer att antalet långtidsarbetslösa kan överstiga 200 000 personer under perioden 2021–2022, vilket innebär att andelen kan nå nivåer över 50 procent av samtliga inskrivna arbetslösa (Arbetsförmedlingen: Arbetsmarknadsutsikterna våren 2021. Utvecklingen på arbetsmarknaden 2021–2022). Sammanfattningsvis är läget på arbetsmarknaden allvarligt.

Massarbetslösheten innebär stora negativa effekter på såväl individnivå som samhällsnivå: social utslagning, försämrad folkhälsa, kriminalitet, försvagade löntagarpositioner, otrygghet på arbetsmarknaden, ojämlikhet, långsiktig försvagning av välfärden, växande rasism och främlingsfientlighet. Bakgrunden till den höga arbetslösheten ligger i 30 år av nyliberal påverkan på och dominans över den ekonomiska politiken. En alltför passiv och stram finanspolitik har bidragit till lägre efterfrågan, brister i investeringar och välfärd och därmed alltför få jobb. Samtidigt har arbetsmarknads-, utbildnings- och arbetslivspolitikerna fått såväl minskade resurser som en felaktig inriktning. Sammantaget har det skapat en stor grupp långtidsarbetslösa – en utveckling som förvärrats under coronakrisen.

För att vända utvecklingen krävs dels en kraftfull finanspolitik och omfattande offentliga investeringar som skapar jobb såväl inom offentlig som privat sektor, dels en aktiv arbetsmarknadspolitik som rustar och stödjer de arbetslösa att ta de jobb som finns och de jobb som växer fram. I nuläget saknas bägge dessa delar. I synnerhet saknas en aktiv arbetsmarknadspolitik värd namnet. För det första är arbetsmarknadspolitikerna kraftigt underfinansierade. För det andra befinner sig Arbetsförmedlingen i djup kris till följd av nedskärningar och januaripartiernas forcerade reformering. För det tredje har arbetsmarknadspolitikerna sedan länge en inriktning som inte främjar en rymligare arbetsmarknad där samhället satsar på att tillvarata allas förmågor på ett bra sätt.

För att bekämpa arbetslösheten och motverka att långtidsarbetslösheten biter sig fast krävs kraftfulla satsningar inom arbetsmarknadspolitikerna, en arbetsförmedling som fungerar och en ny inriktning inom arbetsmarknadspolitikerna. I denna motion lägger vi fram förslag för att återupprätta en aktiv arbetsmarknadspolitik som kan möta arbetslöshetskrisen och motverka massarbetslösheten.

4 Bakgrund

Arbetsmarknadspolitik är politiska åtgärder som syftar till att öka sysselsättningen, minska arbetslösheten och förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Arbetsmarknadspolitikerna består av dels passiva åtgärder, dels aktiva åtgärder. Med passiva åtgärder avses bl.a. arbetslöshetsersättning som den arbetslösa kan vara berättigad till om hen uppfyller ett antal villkor. Med aktiva åtgärder avses matchning samt utbuds- och

efterfrågeinriktade åtgärder. Aktiv arbetsmarknadspolitik består av i huvudsak tre typer av insatser: förmedlingsåtgärder, arbetsmarknadsutbildning och subventionerad sysselsättning. Förutom dessa tre insatser ingår också s.k. garantier som kombinerar olika typer av insatser.

Sverige var länge ett föregångsland vad gäller aktiv arbetsmarknadspolitik. Under ett knappt halvsekel, från 1950-talet till början av 2000-talet, satsade Sverige betydligt mer på aktiv arbetsmarknadspolitik än andra rika demokratier. Så är det inte längre. Under 2000-talet har Sverige inte lagt mer resurser på aktiv arbetsmarknadspolitik än andra jämförbara länder. I stället har det skett en successiv tillbakagång för den aktiva arbetsmarknadspolitikerna i Sverige, vilket har gått hand i hand med att målet om full sysselsättning har övergetts. Utvecklingen har drivits fram av såväl socialdemokratiskt ledda regeringar som borgerliga regeringar. En politik inriktad på rustande och kompetenshöjande insatser för att förbättra arbetssökandes möjligheter på arbetsmarknaden har i hög grad ersatts av en politik för att höja sökintensiteten och maximera arbetsutbudet (se t.ex. LO 2020: Den aktiva arbetsmarknadspolitikens tillbakagång, Lindvall 2011: Vad hände med den aktiva arbetsmarknadspolitikerna? Bengtsson och Berglund 2012: Den stora omvandlingen – Svensk arbetsmarknadspolitik under tre decennier).

Vänsterpartiet ser allvarligt på utvecklingen. Vi behöver återupprätta den aktiva arbetsmarknadspolitikerna. Det kräver dels större satsningar på aktiva åtgärder, dels en arbetsförmedling som fungerar.

5 Arbetsförmedlingen

5.1 Arbetsförmedlingens uppdrag

Arbetsförmedlingen har en central roll för svensk arbetsmarknadspolitik. Myndighetens uppgifter framgår av förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen. Myndigheten ansvarar för den offentliga arbetsförmedlingen, dess arbetsmarknadspolitiska verksamhet och ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft, prioritera dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden och bidra till att stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt. Myndigheten ska också säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring, anlita kompletterande aktörer för att snabbt och effektivt få arbetssökande i arbete, aktivt inhämta information om lediga arbeten, följa upp och utvärdera hur myndighetens verksamhet och de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna påverkar arbetsmarknadens funktionssätt samt bedöma arbetsmarknadsläget. Arbetsförmedlingen ska också bistå myndigheter och andra som bedriver uppföljning och utvärdering inom verksamhetsområdet samt i samverkan med berörda parter säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott. Arbetsförmedlingen har även ett samlat sektorsansvar för funktionshinderfrågor inom arbetsmarknadspolitikerna och ett särskilt ansvar för att nyanlända invandrare erbjuds insatser som främjar en snabb och effektiv etablering på arbetsmarknaden. Därtill finns ett ansvar att utforma verksamheten på ett sätt som främjar mångfald och jämställdhet, samt motverkar diskriminering på arbetsmarknaden. Utöver ovanstående uppgifter ger regeringen

uppdrag till myndigheten både löpande och i ett årligt regleringsbrev. Sammanfattningsvis kan man konstatera att Arbetsförmedlingen har ett mycket omfattande uppdrag – ett uppdrag som förändrats över tid.

5.2 En myndighet i förändring

Arbetsförmedlingen har under lång tid varit föremål för debatt och fått hård kritik. Myndigheten har beskyllts för att inte klara av sitt kärnuppdrag – att förmedla arbeten samt att rusta och stödja personer till att kunna ta dessa arbeten – och har utmålats som en ineffektiv, kostsam och byråkratisk koloss. Under de senaste decennierna har myndigheten genomgått flera omfattande förändringar.

Under den borgerliga regeringen 2006–2014 genomgick Arbetsförmedlingen stora förändringar vad gäller styrning, uppdrag och arbetssätt. År 2008 ersattes Arbetsmarknadsverket (AMV), Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och länsarbetsnämnderna av en ny myndighet – Arbetsförmedlingen. Den nya myndigheten fick en mängd nya uppdrag, bl.a. vad gäller etablering av nyanlända på arbetsmarknaden. Förändringarna kritiserades av såväl Fackförbundet ST som Akademikerförbundet SSR, de två fackföreningar som organiserar flest anställda på myndigheten. Enligt facken innebar förändringarna dels att myndigheten fick ett alltför stort uppdrag, dels att regelverket blev mer komplicerat. Facken ansåg att myndigheten borde fokusera på sin kärnuppgift och att en stor del av de nya uppdrag som ålagts myndigheten under den borgerliga regeringen borde lyftas bort. Inget av detta skedde. De förändringar av Arbetsförmedlingens styrning, uppdrag och arbetssätt som genomfördes under den borgerliga regeringen lämnades i stort sätt oförändrade av S-MP-regeringen 2014–2018. Den nya inriktningen låg fast.

I januari 2019 undertecknade Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet en sakpolitisk överenskommelse bestående av 73 punkter (det s.k. januariavtalet). Genom överenskommelsen accepterade L och C att Stefan Löfven valdes till statsminister för att leda en regering bestående av S och MP. Enligt punkt 18 i överenskommelsen skulle Arbetsförmedlingen reformeras i grunden:

Staten har genom Arbetsförmedlingen myndighetsansvaret för arbetsmarknadspolitiken, men ett nytt system baserat på LOV ska utvecklas där fristående aktörer matchar och rustar arbetssökande för de lediga jobben. Arbetsförmedlingen kommer att finnas kvar som statlig myndighet, men vara fokuserad på myndighetsansvar i form av kontroll av arbetssökande och av fristående aktörer, arbetsmarknadspolitisk bedömning, digital infrastruktur och statistik och analys. Ersättningen till aktörerna ska i huvudsak utgå från hur väl de lyckas med att få individer i varaktig sysselsättning, givet behoven hos den arbetslösa. För att säkerställa kvaliteten ska antalet fristående aktörer begränsas, genom att de ska kontrolleras, rangordnas och certifieras och möjligheterna att välja bort besvärliga fall förhindras.

Mot bakgrund av januariavtalets skrivningar om Arbetsförmedlingen inleddes en ny, omfattande reform av myndigheten våren 2019.

5.3 En myndighet i kris

Parallellt med den s.k. reformeringen av Arbetsförmedlingen, framdriven av främst Centerpartiet, tvingades myndigheten till kraftiga nedskärningar till följd av den statsbudget för 2019 som Moderaterna och Kristdemokraterna drev igenom med stöd av

SD. Under 2019–2020 minskade antalet anställda med 3 500 personer och hälften av lokalkontoren lades ner. De omfattande nedskärningarna i kombination med en illa genomtänkt, forcerad reformering innebar att Arbetsförmedlingen stod dåligt rustad när coronakrisen briserade våren 2020 med kraftigt stigande arbetslöshet som följd. Vid årsskiftet 2020/2021 bestod AF:s lokala närvaro av 88 fast bemannade kontor, 24 kontor som Arbetsförmedlingen reser till samt 102 planerade samarbetslösningar med andra aktörer. Lokal närvaro där myndigheten inte har egna kontor säkerställs genom samarbete med Statens servicecenter eller kommuner.

Under krisen har effekterna av nedskärningarna och den pågående reformeringen blivit tydliga. Alltför få arbetslösa har i dag möjlighet att ta del av stödinsatser eftersom Arbetsförmedlingens kontor i rask takt har försvunnit och personal har sagts upp. I takt med att Arbetsförmedlingen har försvunnit från många orter riskerar den lokala och regionala kännedomen om arbetsmarknaden som Arbetsförmedlingen besitter, liksom de kontakter som finns mellan näringsliv, kommun och myndigheten, att gå om intet. Därmed försvåras möjligheten att utforma rätt insatser för de arbetslösa. Den mycket snabba förändringen av arbetsmarknadspolitiken mot ett allt större fokus på upphandlade s.k. matchningstjänster (Stöd och matchning, Stom, och Kundval rusta och matcha, Krom), har samtidigt inneburit att resurser till andra arbetsmarknadspolitiska insatser, såsom arbetsmarknadsutbildningar, subventionerade anställningar och arbetspraktik, tas i anspråk och att anvisningar står tillbaka. Myndighetens ökade fokus på s.k. matchningstjänster har inneburit en resursförflyttning från arbetssökande med störst behov till arbetssökande som står relativt nära arbetsmarknaden – detta i ett läge när långtidsarbetslösheten ökar och allt fler arbetssökande nu står allt längre från arbetsmarknaden. Såväl enskilda anställda som fackliga företrädare på Arbetsförmedlingen vittnar om en oerhört pressad situation och en myndighet i kris.

Medan arbetsmarknadspolitiken alltsedan 1990-talet och särskilt under Reinfeldt-regeringen har avlövat, ser vi nu ett frontalangrepp mot själva förmågan att över huvud taget bedriva en sammanhållen, aktiv arbetsmarknadspolitik i samklang med andra delar av den svenska modellen.

5.4 Stoppa nedmonteringen och privatiseringen av Arbetsförmedlingen

Vänsterpartiet anser att Arbetsförmedlingen behöver reformeras för att på ett bättre sätt ge stöd till arbetslösa och möjliggöra för fler arbetsgivare att hitta rätt kompetens. Den pågående reformeringen, som innebär att en stor del av Arbetsförmedlingens verksamhet privatiseras, är dock fel väg att gå. Vi vill att Arbetsförmedlingen ska reformeras i en helt annan riktning och att detta ska ske på basis av en seriös och genomtänkt diskussion om den samlade arbetsmarknadspolitiken.

Vi var starkt kritiska till de förändringar som genomfördes av den borgerliga regeringen och har, med anledning av det, föreslagit flera förändringar vad gäller myndighetens styrning, uppdrag och arbetssätt (motion 2014/15:134). Vi var, och är fortsatt, även starkt kritiska till den reformering av myndigheten som sjösattes av S-MP-regeringen mot bakgrund av januariavtalet.

Under hösten 2019 drev vi, under hot om misstroendeförklaring mot arbetsmarknadsminister Eva Nordmark, igenom flera förslag för att förändra tidsplan och inriktning för reformeringen. Reformen sköts fram ett år och kravet på att reformeringen ska vila på LOV togs bort.

Trots regeringens löften om att reformeringen inte ska vila på LOV har dock Arbetsförmedlingen, under implementeringen av modellen med s.k. privata jobb-matchare, valt att använda LOV. Reformeringen av myndigheten rullar således på i enlighet med januariavtalets intentioner, om än med viss fördröjning. Vänsterpartiet ser mycket allvarligt på detta och har i olika sammanhang riktat stark kritik mot regeringens agerande (interpellation 2020/21:687, 2019/20:439, 2019/20:324, 2019/20:104).

I september 2021 meddelade arbetsmarknadsminister Eva Nordmark att regeringen avser att fortsätta arbetet med att reformera Arbetsförmedlingen – trots att januariavtalet har fallit. En promemoria med de lagförslag som regeringen anser behövs för den reformerade myndigheten har remitterats. I promemorian föreslås bl.a. att en ny arbetsmarknadspolitisk insats, s.k. förmedlingsinsatser, ska införas. Insatserna, som motsvarar dagens s.k. matchningstjänster, ska utföras av privata aktörer på uppdrag av Arbetsförmedlingen. Lagändringarna i promemorian föreslås träda i kraft den 1 december 2022 (Ds 2021:27). Vänsterpartiet kan, i likhet med LO, konstatera att Centerpartiets nyliberala reformering av myndigheten nu är socialdemokratisk politik.

S-MP-regeringens insisterande på att fortsätta forcera fram en katastrofal omstöpning av Arbetsförmedlingen, byggd på Centerpartiets nyliberala vanföreställningar, är djupt oansvarigt. Myndigheten befinner sig i kris. Om Arbetsförmedlingen ska kunna hantera den höga arbetslösheten och erbjuda de arbetslösa vägledning, stöd och utbildning behöver den pågående reformeringen stoppas. Vänsterpartiet kräver därför ett nödstopp för processen och en radikalt annorlunda styrning av Arbetsförmedlingen.

Reformeringen av Arbetsförmedlingen, som initierades mot bakgrund av januariavtalet, ska stoppas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.5 Vänsterpartiets förslag för en bättre fungerande Arbetsförmedling

Vänsterpartiet förespråkar en aktiv statlig arbetsmarknadspolitik med tonvikt på god matchning, kunskapshöjande insatser och funktionella stöd riktade till de individer som bäst behöver dem. Insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad där människors kompetens och vilja att arbeta tas till vara. En sammanhållen statlig arbetsförmedling med nationell överblick är en förutsättning för att kunna föra en aktiv arbetsmarknadspolitik. Arbetsförmedlingen ska finnas i hela landet för att garantera att alla medborgare ges ett likvärdigt stöd oavsett var man bor. Det nuvarande kontrollsystemet med aktivitetsrapporter – som bygger på ett överdrivet misstänkliggörande och kontrolltänkande och som skapar behov av en kostsam byråkrati – ska avskaffas. Myndigheten ska fokusera på att rusta de arbetsökande och matcha dem mot de jobb som finns och växer fram. Insatserna ska vara individuellt anpassade och effektiva. Samrådet mellan Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadens parter bör stärkas i syfte att ta till vara parternas unika kompetens om arbetsmarknadens funktionssätt. Myndighetens samverkan med kommuner, regioner och näringsliv bör utvecklas. Verksamheten ska bedrivas i offentlig regi utan vinstintresse och antalet privata aktörer bör begränsas.

5.5.1 Arbetsförmedlingen bör prioritera dem som står längst från arbetsmarknaden

Under de senaste åren har Arbetsförmedlingen genomgått en förändring där en allt större del av myndighetens resurser läggs på grupper som står relativt nära

arbetsmarknaden, medan allt mindre resurser läggs på dem som står långt från arbetsmarknaden. Denna systematiska omfördelning av resurser har inte skett till följd av ett förändrat behov utan som en konsekvens av en förändring i myndighetens arbets sätt. Utvecklingen har dessutom accentuerats under den pågående reformeringen där fokus läggs på s.k. matchningstjänster riktade till arbetssökande som står relativt nära arbetsmarknaden (ST 2020: Tre förslag för en bättre reformering av Arbetsförmedlingen).

I ett läge där långtidsarbetslösheten ökar och antalet arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden blir allt fler framstår denna utveckling som mycket problematiskt. Många av de långtidsarbetslösa har kort utbildning. En tredjedel saknar fullständig gymnasieutbildning. Kraftfulla insatser behöver därför riktas mot denna grupp för att de inte ska riskera att hamna i varaktigt utanförskap när konkurrensen om jobben ökar.

Enligt förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen ska myndigheten verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att: (i) effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft, (ii) prioritera dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden och (iii) bidra till att stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt.

Mycket av kritiken mot Arbetsförmedlingen har riktats mot svårigheten att uppnå det första målet om förmedling, utan hänsyn till att flertalet inskrivna är i behov av prioritering enligt det andra målet. Fackförbundet ST har därför föreslagit att Arbetsförmedlingens instruktion skrivs om för att understryka att det är en prioriterad uppgift för myndigheten att tillhandahålla verksamma insatser för dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden (ST 2020: Tre förslag för en bättre reformering av Arbetsförmedlingen). Vänsterpartiet delar ST:s uppfattning.

Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen bör ändras i syfte att understryka att det är en prioriterad uppgift för myndigheten att tillhandahålla verksamma insatser för dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.5.2 Förstärk Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag – anställ mer personal och säkerställ lokal närvaro i hela landet

Under 2019–2020 genomfördes kraftiga nedskärningar inom Arbetsförmedlingen. Personal sades upp, lokalkontor lades ned och verksamheten koncentrerades till större orter. Arbetsförmedlingen har idag svårt att hantera det stora antalet arbetslösa. För att myndigheten ska kunna hjälpa de arbetslösa att komma tillbaka till arbetsmarknaden krävs mer personal. För att Arbetsförmedlingens stöd ska vara likvärdigt i hela landet och fungera för de olika behov och förutsättningar som de arbetssökande har behöver myndigheten vara närvarande i landets alla kommuner. Det räcker inte att förlita sig på digitala kontaktvägar och privata aktörer utan krav på lokal närvaro. Lokal närvaro i verklig mening betyder att myndigheten har större möjligheter att ge stöd till arbetssökande men också att samverka med kommuner, privata och ideella aktörer.

För att Arbetsförmedlingen dels ska kunna anställa mer personal, dels ska kunna säkerställa lokal närvaro i hela landet behöver myndighetens förvaltningsanslag förstärkas. Nuvarande anslagsnivåer är otillräckliga. I vår utgiftsområdesmotion för UO14 föreslår vi att Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag förstärks (se motion 2021/22:3270).

5.5.3 Ge Arbetsförmedlingen verktyg att anvisa fler arbetslösa till utbildning

Hösten 2020 gav regeringen Arbetsförmedlingen i uppdrag att anvisa fler arbetslösa till arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning. Samtidigt infördes en möjlighet för långtidsarbetslösa i jobb- och utvecklingsgarantin att ta del av eftergymnasial utbildning under ett år med bibehållet aktivitetsstöd. Vänsterpartiet välkomnade detta och lade fram ett liknande förslag (motion 2020/21:3193).

I Arbetsförmedlingens återrapport till regeringen, där myndigheten redogör för arbetet med uppdraget, konstateras att myndigheten har lyckats öka antalet anvisningar till reguljär utbildning. Myndighetens bedömning är att antalet anvisningar bör uppgå till minst 15 000 anvisningar under 2021 och minst 1 250 anvisningar per månad sedan uppdraget infördes (Arbetsförmedlingen 2021: Fler anvisningar till reguljär utbildning. Återrapport 2021). Vänsterpartiet välkomnar detta men kan samtidigt konstatera att vissa grupper av arbetslösa har anvisats till reguljär utbildning i mycket låg omfattning. I gruppen arbetslösa med aktivitetsstöd har exempelvis endast 341 personer beviljats bibehållet aktivitetsstöd för utbildning på eftergymnasial nivå. Det motsvarar 4 procent av dem som beviljats aktivitetsstöd för utbildning (Arbetsvärlden 2021-05-24).

Enligt LO har Arbetsförmedlingen begränsad kapacitet att anvisa arbetslösa till utbildning. Det beror dels på nedskärningarna, dels på krångliga upphandlingsregler. För att myndigheten ska kunna anvisa fler arbetslösa till utbildning behövs mer resurser, enklare upphandlingsregler (direktköp) och ett tydligare uppdrag att prioritera utbildningsinsatser. Målet bör vara att alla arbetslösa som vill och kan bör erbjudas möjlighet att genomgå utbildning med bibehållen arbetsmarknadspolitisk ersättning.

Regeringen bör dels förtydliga uppdraget till Arbetsförmedlingen om att anvisa fler arbetslösa till arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning, dels införa enklare upphandlingsregler vid köp av utbildningstjänster. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är i synnerhet viktigt att fler långtidsarbetslösa ska kunna delta i utbildningsinsatser. Vi vill, i likhet med LO, TCO och Saco, att fler ur denna växande grupp ska anvisas till studier, både arbetsmarknadsutbildning och reguljära studier inom samtliga utbildningsnivåer. Det kräver både ökade ekonomiska resurser och skärpta mål och uppdrag till Arbetsförmedlingen. Myndighetens anvisningsmöjligheter behöver därför vidgas ytterligare, så att fler grupper utanför ramprogrammen får möjlighet att anvisas till reguljär utbildning med bibehållen arbetsmarknadspolitisk ersättning. Utbildningsinsatserna bör dessutom kunna ges tidigare under arbetslöshetsperioden.

Regeringen bör dels utvidga Arbetsförmedlingens anvisningsmöjligheter så att målgruppen som anvisas till reguljär utbildning med bibehållen ersättning breddas till att även gälla grupper utanför ramprogrammen, dels ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att genomföra utbildningsinsatserna tidigare under arbetslöshetsperioden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.5.4 Avskaffa nuvarande system med aktivitetsrapporter

Alla som är inskrivna som arbetssökande på Arbetsförmedlingen ska ha en individuell handlingsplan. Den ska innehålla en arbetsmarknadspolitisk bedömning och de aktiviteter som den arbetssökande ska genomföra för att ta sig ur sin arbetslöshet. Av handlingsplanen ska det framgå vilken typ av arbeten den arbetssökande ska söka och inom vilket geografiskt sökområde arbetssökandet ska ske. Hur många jobb en arbetssökande ska söka styrs dels av den planering som den arbetssökande har gjort

tillsammans med Arbetsförmedlingen, dels av hur många lediga jobb det finns i landet. Med utgångspunkt i sin handlingsplan ska den arbetssökande i en aktivitetsrapport redovisa de aktiviteter som hen har genomfört för att ta sig ur sin arbetslöshet. Aktivitetsrapporten ska lämnas till Arbetsförmedlingen varje månad. Om Arbetsförmedlingen bedömer att den arbetssökande missköter sitt arbetssökande kan den arbetssökande stängas av från rätten till ersättning (IAF rapport 2020:15).

Arbetsförmedlingen måste kunna ställa krav på att arbetssökande söker jobb men dagens system, där den arbetssökande förväntas söka ett stort antal jobb och därefter rapportera om detta till Arbetsförmedlingen, är direkt kontraproduktivt. Att söka ett stort antal jobb som man inte har någon realistisk möjlighet att få är demoraliserande för den sökande. Fokuseringen på sökaktivitet har också medfört att många arbetsgivare undviker att använda sig av Arbetsförmedlingen eftersom de anser sig få för många eller fel typ av sökande. I förlängningen riskerar detta leda till att allt fler lediga jobb i stället tillsätts via informella kontakter, och att de som saknar sådana kontaktnät får allt sämre chanser att hitta ett jobb.

Arbetsförmedlingens fokus ska ligga på att, genom vägledning och utbildning, rusta och stödja de arbetslösa så att de kan ta de jobb som finns och de jobb som växer fram. Arbetsförmedlingen bör inte lägga tid, kraft och resurser på att kontrollera, övervaka och disciplinera de arbetssökande att söka jobb som de i många fall inte har någon möjlighet att få. Vänsterpartiet vill därför avskaffa nuvarande system med aktivitetsrapporter. Systemet bör ersättas av ett nytt system med mindre fokus på den arbetssökandes kvantitativa sökaktivitet.

Det nuvarande systemet med aktivitetsrapporter bör avskaffas och ersättas med ett nytt system med mindre fokus på kvantitativ sökaktivitet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.5.5 Inrätta särskilda arbetsförmedlingskontor med fokus på långtidsarbetslösa

Vänsterpartiet vill se ett helhetligt samhällsansvar för de långtidsarbetslösa. Personer som står långt från arbetsmarknaden är i stort behov av stöd. Många saknar gymnasieutbildning, har bristande kunskaper i svenska och saknar den kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden. De ska inte utlämnas till s.k. externa aktörer vars främsta syfte är att generera vinst till ägarna. Det saknas även evidens för att privata utförare skulle vara bättre än Arbetsförmedlingen på att rusta, stödja och förmedla jobb till de långtidsarbetslösa. Stödinsatserna till de långtidsarbetslösa ska i stället samordnas på ett ställe i Arbetsförmedlingens regi. Den lokala arbetsförmedlingen ska vara kontaktpunkt. Det fysiska mötet är centralt för målgruppen. Kontakt och information via nätet är ett komplement, anpassat efter individens situation och behov. Utgångspunkten är att den som saknar motsvarande gymnasiekompetens i första hand ska få den. Det regionala och lokala arbetsmarknadsbehovet ska vara vägledande för inriktning av insatserna.

Vänsterpartiet föreslår därför att särskilda arbetsförmedlingskontor inrättas med specialinriktning mot gruppen långtidsarbetslösa. Arbetsförmedlingen ska ha ett bemyndigande att samordna och ha ett huvudansvar för såväl samordningen som insatserna. I instruktionen till myndigheten ska det framgå att inga offentliga aktörer (t.ex. Försäkringskassan, socialtjänst, sjukvård) ska kunna neka att medverka i AF:s samordning. Den enskildes behov och insatser ska stå i centrum för samverkan. De

långtidsarbetslösa ska erbjudas individuella planer som är tydligt tidsatta. Uppföljning ska ske efter viss tid.

De särskilda arbetsförmedlingskontoren ska, i ett första steg, inrättas i de kommuner där andelen långtidsarbetslösa är högst, dvs. de kommuner i Sverige där de långtidsarbetslösa utgör hälften eller mer av det totala antalet arbetslösa. I mars 2021 fanns totalt 24 kommuner där andelen långtidsarbetslösa var 50 procent eller mer. Av dessa kommuner hade endast två (!) ett fast bemannat arbetsförmedlingskontor. I fyra av kommunerna tvingades de arbetssökande resa till en annan kommun, ofta flera mil, för ett fysiskt möte med Arbetsförmedlingen. I övriga 18 kommuner fanns lokal närvaro i form av ett lokalt AF-kontor eller samarbetslösning med andra myndigheter – utan fast bemanning (RUT Dnr 2021:594).

Långtidsarbetslösa behöver ofta betydligt mer stöd än arbetslösa som varit utan arbete en kortare tid. Fysiska möten och kontinuitet är avgörande. Det är uppenbart att nuvarande ordning, där det saknas fasta bemannade arbetsförmedlingskontor i 22 av 24 kommuner med högst andel långtidsarbetslösa, inte fungerar.

Vi föreslår därför att det inrättas pilotkontor i de kommuner där andelen långtidsarbetslösa är högst och där det i dag saknas ett fast bemannat AF-kontor. Dessa kontor ska ha fria pengar att använda för att kunna genomföra de insatser som behövs för att möjliggöra för de långtidsarbetslösa att få gymnasieutbildning eller motsvarande. En pott ska finnas till att ge stöd till arbetsgivare som ordnar med praktik.Handledarstödet ska ses över och om möjligt utökas. AF ska kunna finansiera och utveckla egna insatser (förberedande och yrkesinriktade studier) till målgruppen. Ingen som deltar ska behöva ha lägre inkomst än grundnivån i aktivitetsstödet. Givet att dessa pilotkontor inrättas i de 22 kommuner som nämnts ovan och årskostnaden per kontor uppgår till 30 miljoner kronor blir totalkostnaden 660 miljoner kronor. I vår utgiftsområdesmotion för UO14 föreslås en sådan satsning (se motion 2021/22:3270).

6 Mer utbildning i arbetsmarknadspolitiken

Sverige är en avancerad ekonomi och kraven för att etablera sig på arbetsmarknaden är höga. En avslutad gymnasieutbildning och goda svenskkunskaper är i princip avgörande för etableringen på arbetsmarknaden och underlättar lärandet i arbetet. Många arbetslösa, i synnerhet långtidsarbetslösa, har kort utbildning och bristfälliga kunskaper i svenska. För att de ska få jobb behöver de ges möjlighet till utbildning inom ramen för arbetsmarknadspolitiken.

I dag ges alltför få arbetslösa möjlighet att delta i utbildning, såsom arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning. Trots en historiskt hög arbetslöshet, stark och ökande efterfrågan på utbildad arbetskraft och skärpt styrning från regeringen, exempelvis i Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2021, ligger anvisningarna på blygsamma nivåer.

Vänsterpartiet anser att fler arbetslösa ska kunna delta i utbildningsinsatser. Vi vill att fler ska anvisas till studier, både arbetsmarknadsutbildning och reguljära studier inom samtliga utbildningsnivåer. Det kräver både ökade ekonomiska resurser och skärpta mål och uppdrag till Arbetsförmedlingen.

6.1 Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildning var länge kronjuvelen i svensk arbetsmarknadspolitik. Genom den har arbetsmarknadsmyndigheterna kunnat erbjuda arbetslösa möjligheter att utveckla sin kompetens så att de bättre ska kunna möta arbetsmarknadens efterfrågan. Under 2000-talet har arbetsmarknadsutbildningen dock fått stå tillbaka till förmån för andra åtgärder: dels olika former av arbetsmarknadspolitiska program som ska understödja de arbetslösa i deras arbetssökande, dels olika former av anställningsstöd (LO 2019: Arbetsmarknadsutbildning för nya och bättre jobb – konkreta förbättringsförslag).

Arbetsmarknadsutbildning är ett av de viktigaste verktygen i en aktiv arbetsmarknadspolitik. Det leder i hög utsträckning till arbete och ger långsiktigt positiva effekter på deltagarnas arbetsinkomster. Trots detta har antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning minskat de senaste åren. Under 2020 genomgick endast 5 500 personer en arbetsmarknadsutbildning (Budgetpropositionen för 2022, utgiftsområde 14, s. 25).

Vänsterpartiet anser att fler arbetslösa borde ges möjlighet att delta i arbetsmarknadsutbildning. För att åstadkomma detta bör antalet platser utökas. Samtidigt behöver kvaliteten på utbildningarna förbättras och i högre grad än i dag riktas mot bristyrken. Särskild vikt bör läggas på att erbjuda utbildningar till kvinnor som fortfarande är underrepresenterade i arbetsmarknadsutbildningarna.

Vad som ovan anförts om arbetsmarknadsutbildning bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I dag upphandlar Arbetsförmedlingen arbetsmarknadsutbildning av privata anordnare. Arbetsmarknadsutbildningens syfte är att förhindra att flaskhalsar på arbetsmarknaden uppstår genom att ledig arbetskraft får den specifika kompetens som efterfrågas. För att det ska fungera krävs en hög grad av flexibilitet och att systemet är så snabbt och lättroligt som möjligt. Mot detta står ett upphandlingssystem som genom principer om konkurrensneutralitet, transparens och likabehandling är trögrörligt till sin natur. Arbetsmarknadsutbildning lämpar sig många gånger dåligt för upphandling med tanke på att verksamheten behöver vara flexibel. Upphandlingens lämplighet kan dessutom ifrågasättas eftersom vissa av de kvaliteter man vill åt kan vara svårsmätbara. Dessutom är den kompetens som skapas hos anordnaren en kärnkompetens inom den aktiva arbetsmarknadspolitiken och därmed för Arbetsförmedlingen själv. Offentlig upphandling framstår således inte som det mest ändamålsenliga sättet att anordna arbetsmarknadsutbildning. Arbetsförmedlingen bör därför kunna bedriva arbetsmarknadsutbildning i egen regi, genomföra den tillsammans med kommuner och andra offentliga aktörer eller välja att använda utbildningar i det reguljära utbildningssystemet. Liknande krav framförs av bl.a. LO (LO 2019: Arbetsmarknadsutbildning för nya och bättre jobb – konkreta förbättringsförslag). Vänsterpartiet delar LO:s uppfattning.

Arbetsförmedlingen bör ges möjlighet att bedriva arbetsmarknadsutbildning i egen regi, genomföra den tillsammans med kommuner och andra offentliga aktörer eller välja att använda utbildningar i det reguljära utbildningssystemet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att Arbetsförmedlingen ska kunna bedriva arbetsmarknadsutbildning i egen regi behöver myndigheten bygga upp kapacitet. Vänsterpartiet kan konstatera att en betydande andel av Arbetsförmedlingens resurser i dag används för upphandling av diverse tjänster som utförs av externa aktörer. En del av dessa resurser bör läggas på att

bygga upp intern kapacitet för att kunna bedriva arbetsmarknadsutbildning i AF:s egen regi. På sikt bör de privata anordnarna fasa ut.

6.2 Reguljär utbildning

Utöver traditionell arbetsmarknadsutbildning bör arbetssökande i större utsträckning erbjudas utbildning inom det reguljära utbildningssystemet. Arbetsförmedlingen bör därför ges större möjligheter att anvisa arbetssökande till olika former av yrkesutbildningar inom yrkesvux, yrkeshögskola och högskola.

Det har gjorts stora satsningar på utbildningar inom det reguljära utbildningssystemet under de senaste åren, särskilt inom yrkeshögskolan. Motsvarande satsningar syns dock inte inom den högre utbildningen. Vänsterpartiet anser att det behövs fler platser och ökad tillgänglighet, men även goda privatekonomiska förutsättningar för personer att delta i utbildningarna.

Regeringen bör dels öka tillgången till kompletterande utbildning inom reguljär utbildning på alla utbildningsnivåer, dels tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur högskolans utbud kan bli mer tillgängligt för omställning och kompetensutveckling. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Snabbspår

Snabbspår är en del av Arbetsförmedlingens etableringsverksamhet och riktar sig till nyanlända som har erfarenhet eller utbildning inom ett bristyrke. Snabbspåren utgör en sammanhållen kedja av insatser och bygger på överenskommelser mellan Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadens parter. Under perioden 2015–2017 tecknades 14 överenskommelser som omfattar ett trettio-tal yrken. Av överenskommelserna framgår vilka insatser som behövs för att nyanlända med tidigare utbildning och erfarenhet ska bli anställningsbara i sina yrken och hur vägen dit bör se ut (IFAU Rapport 2021:11).

En del snabbspår kräver tidigare högskoleutbildning i ursprungslandet som spåret för lärare och förskollärare, hälso- och sjukvårdsyrken, ingenjörer, samhällsvetare och socionomer. För att förverkliga snabbspår för högutbildade har Arbetsförmedlingen möjlighet att upphandla kortare kompletteringsutbildning på högskolenivå, s.k. uppdragsutbildningar. Andra spår kräver praktisk erfarenhet eller yrkesutbildning som snabbspår för målare, distributionselektriker, kockar, träindustriarbetare samt fastighets-skötare och fastighetstekniker. Den första gruppen av snabbspår-deltagare behöver främst få betyg översatta och godkända, någon form av kompletterande utbildning på högskolenivå samt praktik för att kunna arbeta inom sin profession på den svenska arbetsmarknaden. Den senare gruppen behöver främst branschvalidering och praktik samt eventuell kompletterande arbetsmarknadsutbildning (IFAU rapport 2021:11).

Såväl reguljär utbildning som upphandlad uppdragsutbildning inom högre utbildning, t.ex. snabbspår för nyanlända med utbildning eller erfarenhet inom bristyrken, behöver skalas upp och tillgängliggöras för att svara emot behov som finns, inte minst hos långtidsarbetslösa. Inom högre utbildning finns exempel på kompletterande utbildningar där det inte finns behöriga sökande för att fylla platserna och där mindre än hälften av platserna använts (LO, TCO, Saco 2021: Åtgärder mot långtidsarbetslöshet).

Genom fler anvisningar till utbildningar inom ramen för arbetsmarknadspolitiken skulle förutsättningarna att fylla de tomma platserna öka. En av orsakerna till att få antas är att behörighetskraven är formulerade på så sätt att få personer med utländsk examen uppfyller dem. Till det kommer att utbildningarna inte är anpassade med språkstöd, mentorer och mindre studiegrupper så att det finns möjligheter att delta i undervisningen även med svagare svensk-kunskaper. Därmed är det inte bara färre som antas än antalet platser, utan än färre som genomgår utbildningarna (37 procent generellt, 25 procent för utbildningar när lärarutbildningar exkluderas). Inom t.ex. kompletterande utbildning för socionomer är antagningen och genomströmningen särskilt låg (LO, TCO, Saco 2021: Åtgärder mot långtidsarbetslöshet).

Oavsett utbildningsnivå fungerar kontaktvägarna och samspelet mellan Arbetsförmedlingen, matchningsaktörer, myndigheter inom utbildningsområdet, kommuner och övriga utbildningsanordnare rörande arbetslösa med utbildningsbehov bristfälligt. Flera utmaningar och flaskhalsproblem har uppmärksammats i arbetet med snabbspåren för nyanlända och de lokala jobbspåren. Samverkan mellan aktörerna har inte minst försämrats på senare år till följd av nedskärningar inom arbetsmarknadspolitiken och nedläggningar av arbetsförmedlingskontor. Denna typ av samverkan är viktig och behöver stärkas. För att bättre svara mot behoven av omställning och livslångt lärande, är det viktigt att utbildningsanordnare har god beredskap för att på ett flexibelt sätt anpassa och dimensionera utbildningar efter konjunkturen och olika gruppers behov (LO, TCO, Saco 2021: Åtgärder mot långtidsarbetslöshet).

Regeringen bör verka för att öka tillgängligheten till snabbspår för nyanlända med utbildning eller erfarenhet inom bristyrken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Subventionerade anställningar

Vänsterpartiet anser att subventionerade anställningar är en bra och nödvändig åtgärd för att hjälpa de grupper som står längst från arbetsmarknaden att få ett jobb. Studier visar att personer som haft en subventionerad anställning i allmänhet snabbare får ett jobb utan stöd jämfört med dem som varit öppet arbetslösa (IFAU rapport 2018:14). Vänsterpartiet vill därför satsa mer på effektiva, individanpassade arbetsmarknadsåtgärder utformade efter den enskildes behov. Anställningsvillkoren ska följa, eller vara likvärdiga med, kollektivavtal. Alla subventionerade anställningar ska omfattas av LAS.

Vänsterpartiet kan dock konstatera att nuvarande system med subventionerade anställningar under lång tid har varit behäftat med risker och problem. Vid sidan av den uppenbara risken för undanträngningseffekter finns stora problem med oegentligheter, överutnyttjande och andra felaktigheter, vilket bekräftar av ett flertal granskningar. Under de senaste åren har vi sett åtskilliga exempel på hur oseriösa arbetsgivare inom vissa branscher sätter i system att ta in arbetslösa från olika arbetsmarknadspolitiska program i stället för att anställa ordinarie arbetskraft.

För att motverka fusk, oegentligheter och överutnyttjande bör regelverket kring subventionerade anställningar stramas upp. Oseriösa arbetsgivare ska inte kunna använda subventionerade anställningar som ett sätt att dumpa löner och villkor. S-MP-regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att skapa ordning och reda bland de subventionerade anställningarna. Vänsterpartiet välkomnar detta men anser att det krävs

ytterligare åtgärder för att stävja de problem som finns. Vi vill därför bl.a. återinföra krav på kollektivavtalsenliga villkor för nystartsjobb, förbättra och effektivisera samrådshandlingen mellan Arbetsförmedlingen och fackförbunden samt utreda vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas för att motverka missbruk och överutnyttjande av arbetsmarknadspolitiska insatser (se motion 2021/22:3270 Ordning och reda på arbetsmarknaden).

Ett annat problem med nuvarande system med subventionerade anställningar är den skeva fördelningen av sådana anställningar inom olika branscher och yrkeskategorier. Subventionerade anställningar är mycket ovanliga i branscher och yrken som kräver längre utbildning, medan de är mycket vanliga i vissa serviceyrken. Närmare en tiondel av samtliga anställda inom hotell- och restaurangbranschen respektive inom lantbruksyrken har under de senaste åren haft någon form av subventionerad anställning. Så pass mycket som en sjättedel av samtliga anställda inom yrkesklass nio – dvs. inom yrken utan eller med låga formella utbildningskrav – har haft en subventionerad anställning. Fördelningen av subventionerade anställningar till lågkvalificerade och lågavlönade branscher och yrken på arbetsmarknaden kan kopplas till att de lönekostnader som subventioneras fullt ut är mycket låga sett till lönerna på svensk arbetsmarknad. I dag är lönetaken för introduktionsjobb, extratjänster, nystartsjobb och lönebidrag satta till 20 000 kronor per månad, efter S-MP-regeringens reformering av de subventionerade anställningarna 2017. Många av de heltidslöner som dagens tak i anställningsstöd omfattar ligger därmed under den första percentilen om 19 400 kronor per månad (LO, TCO, Saco 2021: Åtgärder mot långtidsarbetslöshet).

De låga taken för vilka lönekostnader som täcks begränsar därmed tydligt inom vilka arbetsmarknadssegment som arbetsgivare får tillräcklig kompensation för förväntad eller faktiskt nedsatt produktivitet. Det är ett allvarligt hinder för en bredare spridning av de subventionerade anställningarna till fler branscher och yrken. Dessutom pressas lönerna för de individer som får subventionerade anställningar, både genom låga ingångslöner och dålig löneutveckling.

Av dessa anledningar vill Vänsterpartiet, i likhet med LO, TCO och Saco, se en väsentlig höjning av taken för vilka löner som subventioneras fullt ut. Vi menar att koncentrationen till de lägst avlönade näringsgrenarna skulle kunna avvärjas om en större del av arbetsmarknaden skulle öppnas upp för anställningar med stöd. Det skulle leda till fler arbetstillfällen för långtidsarbetslösa och därigenom stärka förutsättningarna för en effektiv matchning där både arbetslösas möjligheter till varaktig etablering och arbetsgivares behov av arbetskraft går ihop. Dessutom finns ett behov av att säkerställa att taket inom subventionerade anställningar indexeras och följer med inkomstutvecklingen, detta för att även i framtiden motverka den mekanism som i dag leder till lågt satta ingångslöner och dålig löneutveckling (LO, TCO, Saco 2021: Åtgärder mot långtidsarbetslöshet).

Vänsterpartiet har tidigare, i budgetförhandlingar med regeringen, drivit frågan om höjning av taken för vilka löner som subventioneras fullt ut (lönebidrag). Vi noterar att regeringen inte tar några initiativ i detta avseende i årets budgetproposition. Vi avser att följa utvecklingen och återkomma med förslag i kommande budgetprocesser.

Källor:

Arbetsförmedlingen 2021. Arbetsmarknadsutsikterna våren 2021. Utvecklingen på arbetsmarknaden 2021–2022

file:///C:/Users/jn0310ab/Downloads/Arbetsmarknadsutsikterna%20v%C3%A5ren%202021.pdf

LO 2020: Den aktiva arbetsmarknadspolitikens tillbakagång

[https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_aktiv_arbetsmarknadspolitisk_tillbakagagang_pdf/\\$File/aktiv_arbetsmarknadspolitisk_tillbakagagang.pdf](https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_aktiv_arbetsmarknadspolitisk_tillbakagagang_pdf/$File/aktiv_arbetsmarknadspolitisk_tillbakagagang.pdf)
https://www.lo.se/start/lo_fakta/den_aktiva_arbetsmarknadspolitiskens_tillbakagang

IFAU Rapport 2011:7 Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt

<https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2011/r11-07-arbetsmarknadspolitikens-effekter-pa-sysselsattning-och-arbetsloshet-en-oversikt.pdf>

Johannes Lindvall (2011): Vad hände med den aktiva arbetsmarknadspolitikerna?

<https://www.nationalekonomi.se/sites/default/files/legacy/39-3-jl.pdf>

Mattias Bengtsson och Tomas Berglund (2012): Den stora omvandlingen – Svensk arbetsmarknadspolitik under tre decennier

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:614538/FULLTEXT01.pdf>

Adnan Habibija (LO): Arbetsmarknadspolitik är vaccinet mot massarbetslöshet (2021-04-29)

<https://loblog.lo.se/2021/04/arbetsmarknadspolitik-ar-vaccinet-mot-massarbetsloshet/>

Arbetsförmedlingens årsredovisning 2020

file:///C:/Users/jn0310ab/Downloads/Arbetsf%C3%B6rmedlingens%20%C3%A5rsredovisning%202020.pdf

Januariavtalet 2019

<https://www.socialdemokraterna.se/download/18.1f5c787116e356cdd25a4c/1573213453963/Januariavtalet.pdf>

ST 2020: Tre förslag för en bättre reformerad Arbetsförmedling

https://st.org/sites/default/files/attachment/rapport_af_korr3.pdf

Arbetsförmedlingen 2021: Fler anvisningar till reguljär utbildning. Återrapport 2021

<https://arbetsformedlingen.se/download/18.45f2840b17863cf8a23393d/1618560020108/aterterrapportering-av-uppdrag-fler-anvisningar-till-reguljara-studier.pdf>

Arbetsvärlden om Arbetsförmedlingens uppdrag att anvisa fler arbetssökande till utbildning (2021-05-24)

<https://www.arbetsvarlden.se/endast-4-procent-av-aktivitetsstoden-har-beviljats-for-eftergymnasiala-studier/>

IAF rapport 2020:15 Arbetsförmedlingens arbete med handlingsplaner och aktivitetsrapporter 2019 och 2020

<https://www.iaf.se/globalassets/dokument/rapporter/2019-2020/2020-15-arbetsformedlingens-arbete-med-handlingsplaner-och-aktivitetsrapporter-2019-och-2020.pdf>

IFAU rapport 2021:11 På spåret? Om snabbspår för nyanlända med bristyrken
<https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2021/r-2021-11-pa-sparet-om-snabbspar-for-nyanlanda-med-bristyrken.pdf>

Dagens Arena: Facklig oro kring förslag om Arbetsförmedlingen (2021-09-14)
<https://www.dagensarena.se/innehall/st-oroas-av-lagforslag-om-arbetsformedlingen/>

Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik augusti 2021
<https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/pressmeddelanden?id=8C4D5B0B19547921>
<https://mb.cision.com/Public/1326/3414081/96b3c618346d2bb7.pdf>

Ds 2021:17 Vissa lagförslag med anledning av en reformerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2021/09/vissa-lagforslag-med-anledning-av-en-reformerad-arbetsmarknadspolitisk-verksamhet/>
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/09/forslag-om-arbetsformedlingen-skickas-pa-remiss/>

Ali Esbati (V)

Ulla Andersson (V)

Tony Haddou (V)

Iлона Szatmari Waldau (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Birger Lahti (V)

Ciczie Weidby (V)